



Η ΠΕΡΙΦΕΡΟΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ



Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Το αντικείμενο της Πολιτικής Οικονομίας της Παγκοσμιοποίησης και οι θεμελιώδεις έννοιες του
2. Το θεσμικό πλαίσιο της διεθνούς οικονομίας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο
3. Η προσέγγιση του Ρεαλισμού
4. Η προσέγγιση του Φιλελευθερισμού
5. Η προσέγγιση του Ιστορικού Δομισμού
6. Πολυεθνικές εταιρίες και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
7. Οι διεθνείς εμπορικές σχέσεις
8. Οι διεθνείς νομισματικές σχέσεις
9. Η διεθνής οικονομική ανάπτυξη και ανισότητες
10. Το εξωτερικό χρέος και οι κρίσεις
11. **Η περιφερειοποίηση και το διεθνές εμπορικό καθεστώς**
12. Οι σύγχρονες τάσεις στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία

Οι 3 βασικές Προσεγγίσεις

Τα 4 βασικά υποπεδία της ΔΠΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Theodore Cohn, 2008, Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Gutenberg, σελ. 382-438 (κεφ. 9).
- R. Gilpin, 2001, *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*, Princeton University Press, σελ. 341- 361 (κεφ. 13).
- R. Keohane and J. Nye (Jr.), 2012, *Power and Interdependence*, 4th edition, 2012, Longman-Pearson, σελ. 254-258.
- B. Dunn, 2009, *Global Political Economy. A Marxist Critique*, Pluto Press, σελ. 273-278.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

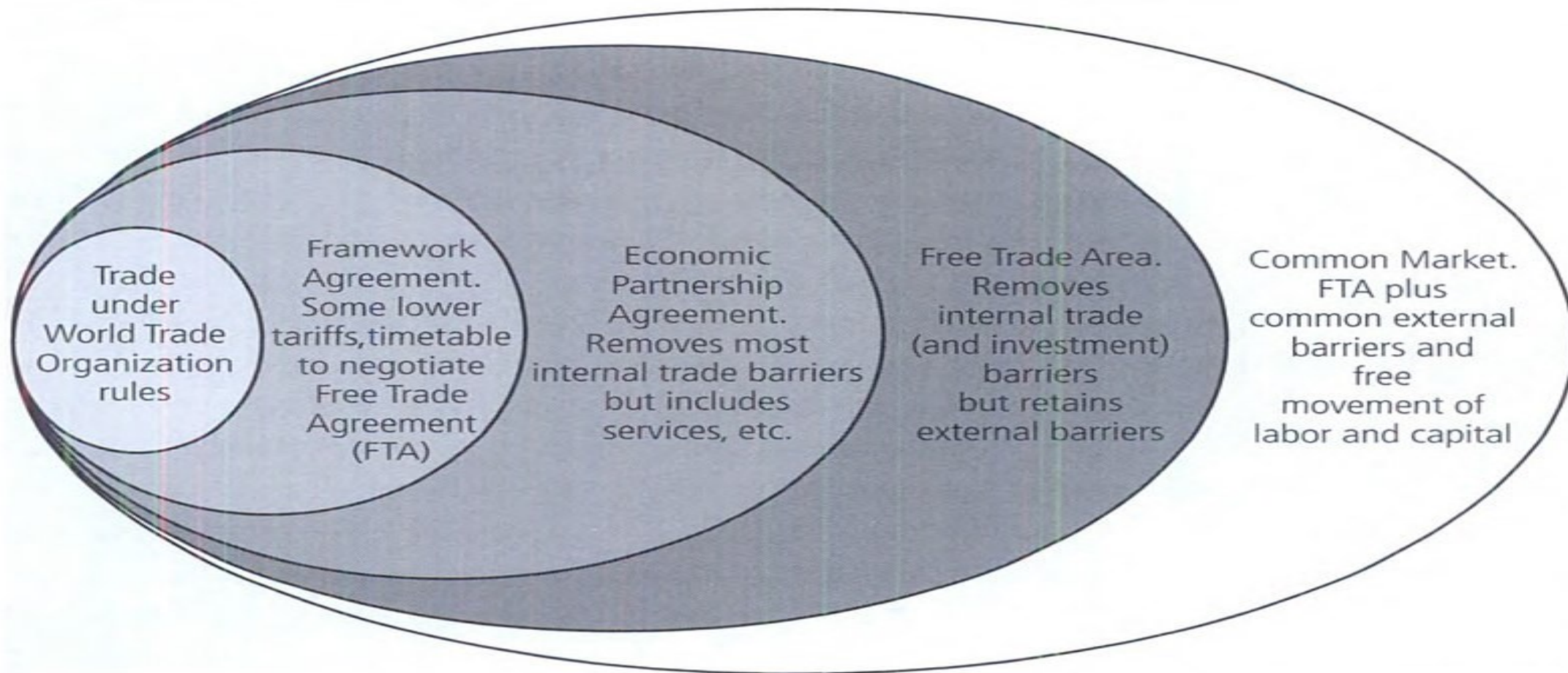
1. Τι είναι η περιφεραιοποίηση και ποια η σχέση της με την παγκοσμιοποίηση;
2. Πώς έχει εξελιχθεί ιστορικά η περιφεραιοποίηση;
3. Αυξάνει ή μειώνει η περιφεραιοποίηση τον όγκο εμπορίου;
4. Πώς εξελίχθηκαν και γιατί δημιουργήθηκαν η ΕΕ, η NAFTA και η MERCOSUR;

- 
1. Τι είναι η περιφεραιοποίηση και ποια η σχέση της με την παγκοσμιοποίηση;

ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ (RTAs)

- Με την έννοια «περιφερειοποίηση» εννοούμε το σχηματισμό Περιφερειακών Εμπορικών Συμφωνιών.
- Οι RTAs αποτελούν συμφωνίες ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες κυβερνήσεις που ρυθμίζουν τους κανόνες του μεταξύ τους εμπορίου (πέραν αυτών του ΠΟΕ). Ονομάζονται και «προτιμησιακές συμφωνίες» ενώ δεν συνάπτονται υποχρεωτικά ανάμεσα σε κράτη της ίδιας «περιφέρειας».
- Τα κράτη μέλη της GATT/ΠΟΕ υποχρεούνται να τον ειδοποιούν εγκαίρως όταν σχηματίζουν νέες RTAs.
- Υπάρχουν διάφορα επίπεδα RTAs: ζώνη ελεύθερου εμπορίου, τελωνειακή ένωση, κοινή αγορά και οικονομική ένωση.
- Οι RTAs που περιλαμβάνουν απλώς ρυθμίσεις σε δασμούς και άλλα συνοριακά μέτρα ονομάζονται «ρηχές» ενώ αυτές που καλύπτουν ένα μεγαλύτερο εύρος μέτρων εμπορικής πολιτικής (επενδύσεις, κίνηση κεφαλαίων και ανθρώπων, ανταγωνισμό, κρατικές επιχειρήσεις, ηλεκτρονικό εμπόριο, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ.) ονομάζονται «βαθείς».
- Οι RTAs καλύπτουν σήμερα περισσότερο από το μισό διεθνές εμπόριο ενώ λειτουργούν παράλληλα με μια σειρά πολυμερείς συμφωνίες υπό τη σκέπη του ΠΟΕ.
- Η αύξηση τους αποτελεί ένδειξη βαθύτερης διεθνούς οικονομικής ενοποίησης.

ΤΥΠΟΙ RTAs ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ



Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΛΥΜΕΡΕΙΑ

- Σε ορισμένες περιπτώσεις, η πολυμέρεια και η περιφερειοποίηση αποτελούν ανταγωνιστικές προσεγγίσεις όσον αφορά το εμπόριο. Ενώ η πολυμέρεια συντελεί στη φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου, η περιφερειοποίηση μπορεί να αποτελεί δύναμη κατάτμησης του κόσμου σε ανταγωνιστικά εμπορικά στρατόπεδα.
- Ωστόσο, η «ανοιχτή» περιφερειοποίηση μπορεί να εξουδετερώσει τους εθνικούς εμπορικούς φραγμούς και να αποτελέσει σκαλοπάτι –αντί εμποδίου- για το παγκόσμιο ελεύθερο εμπόριο.
- Οι RTAs που ακολουθούν την «ανοιχτή» περιφερειοποίηση συνδυάζουν την εξάλειψη των φραγμών στο εμπόριο εντός της RTA και ταυτόχρονα μειώνουν τους φραγμούς στους απ' έξω.
- Συνεπώς η ανοιχτή περιφερειοποίηση και η πολυμέρεια θεωρούνται συνήθως συμπληρωματικές – και όχι ανταγωνιστικές- προσεγγίσεις με στόχο την ανάπτυξη του ελεύθερου εμπορίου.

ΤΑ 3 ΒΑΣΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΠΟ ΓΙΑ ΤΙΣ RTAs

- 1. Φιλελεύθεροι:** Η πολυμέρεια είναι ο καλύτερος δυνατός δρόμος προς την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου αλλά οι ανοιχτές RTAs αποτελούν τη δεύτερη καλύτερη επιλογή όταν οι διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ για την πολυμέρεια αποτυγχάνουν. Οι RTAs μπορούν να πλήξουν τμήματα του πληθυσμού αλλά τα οφέλη στην αποδοτικότητα υπερσκελίζουν όλες τις ζημιές. Επίσης, η διαφορά στην ισχύ των κρατών όχι μόνο δεν αποτελεί πρόβλημα αλλά συνήθως τα αδύναμα κράτη είναι αυτά που επωφελούνται.
- 2. Ρεαλιστές:** Οι RTAs έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κατανομή, με ορισμένα κράτη και κοινωνικές ομάδες να επωφελούνται εις βάρος άλλων. Ο πιο ισχυρός εταίρος σε μία συμφωνία επιβάλλει τους όρους του ενώ αν ο πιο αδύναμος έχει μεγαλύτερα οφέλη θα απαιτηθεί από τον ισχυρότερο «προμήθεια» που θα τα αναιρεί. Μακροχρόνια, η κατανομή των ωφελειών στις RTAs θα αντανακλά τις ασυμμετρίες ισχύος, πλούτου και τεχνολογίας μεταξύ των κρατών μελών.
- 3. Ιστορικοί δομιστές:** Οι πολυεθνικές και το διεθνικό κεφάλαιο αποτελούν τους βασικούς επωφελούμενους των RTAs ενώ η εργατική τάξη και οι φτωχότερες ομάδες σε Βορρά και Νότο αποτελούν τους μεγάλους χαμένους. Οι πολυεθνικές μεταφέρουν τις παραγωγικές εγκαταστάσεις τους σε κράτη με χαμηλότερους μισθούς, περιβαλλοντικά κριτήρια και φόρους, ώστε μετά να εξάγουν ελεύθερα σε άλλα κράτη εντός της RTA.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ (Π.)

Η παγκοσμιοποίηση περιορίζει την περιφερειοποίηση

- Όσο αυξάνει η αλληλεξάρτηση, προβλήματα όπως οι χ/π κρίσεις, οι εμπορικοί πόλεμοι και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποκτούν παγκόσμια διάσταση. Απαιτούν διαχείριση σε παγκόσμιο επίπεδο από διεθνείς πολυμερείς θεσμούς παρά από περιφερειακούς.
- Η Π. προωθεί όλο και μεγαλύτερες διασυνδέσεις μεταξύ περιφερειών και κρατών και γι' αυτό μπορεί να υπονομεύσει την περιφερειακή, ακόμα και την εθνική, συνεκτικότητα.

Η παγκοσμιοποίηση διεγείρει την περιφερειοποίηση

- Τα κράτη διαχειρίζονται καλύτερα τα προβλήματα που εγείρονται από την παγκόσμια αλληλεξάρτηση αν βασίζονται σε θεσμούς πάνω από το εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, το υψηλό κόστος συναλλαγών και πληροφοριών σε διεθνούς οργανισμούς με μεγάλη συμμετοχή καθιστά συχνά πιο αποτελεσματική τη δράση περιφερειακών οργανισμών.
- Η Π. συντελεί σε αυξημένο ανταγωνισμό ενώ τα κράτη μπορούν συχνά να αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα τους οργανωμένα σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η Π. ενισχύει τη δύναμη των αγορών και εξασθενεί αυτή των κρατών συντελώντας στην ανάπτυξη θεσμών σε περιφερειακό επίπεδο.



2. Πώς έχει εξελιχθεί ιστορικά η περιφερειοποίηση;

ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

1665

Πρόταση για εμπορική
ένωση Αυστρίας-
Βαυαρίας-Ισπανίας-
γερμανικών
πριγκιπάτων

1826

Εμπορική
Ένωση
μεταξύ
Αγγλίας και
Ιρλανδίας

1833

Γερμανική
Τελωνειακή Ένωση
(Zollverein) ανάσα
στα γερμανικά
κράτη

1854

Συνθήκη
Αμοιβαιότητας
μεταξύ ΗΠΑ και
Καναδά

1910

Τελωνειακή
Ένωση Ν.
Αφρική

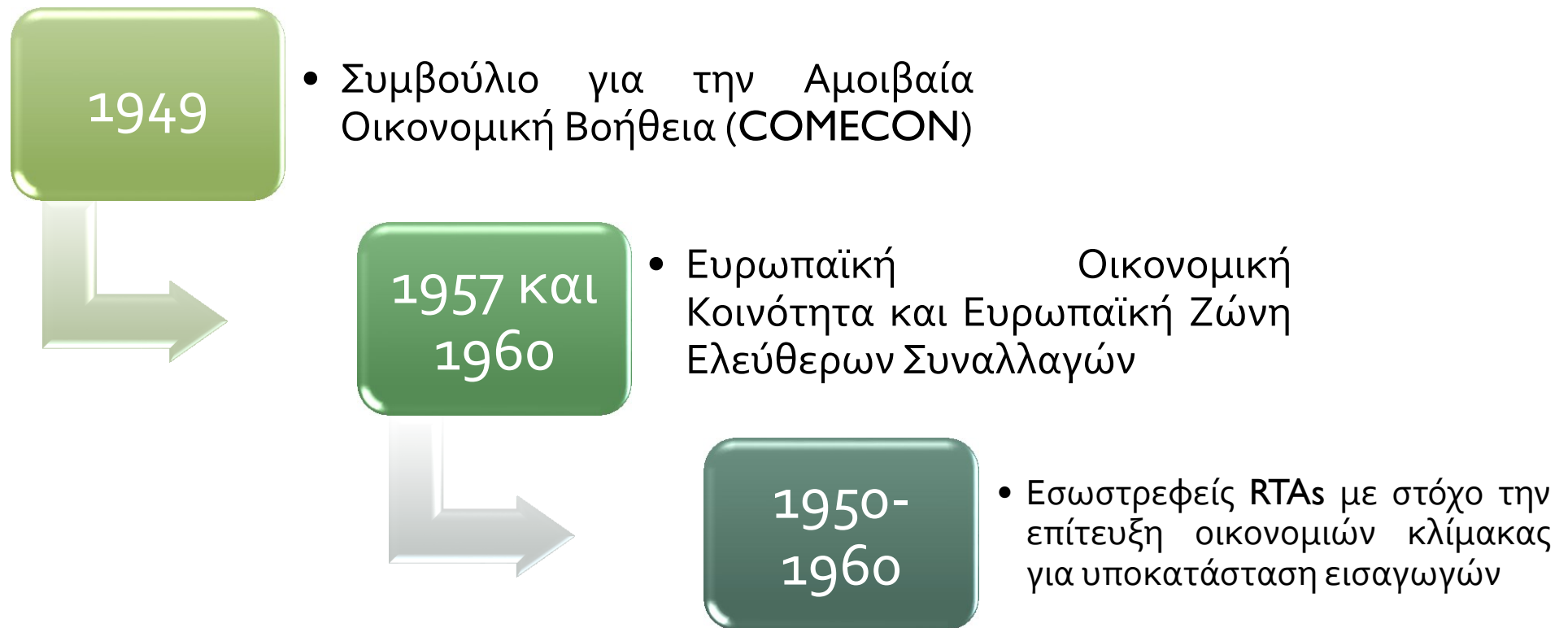
1917

Τελωνειακή
Ένωση Κένυας –
Ουγκάντας – (1927)
Τανγκανίκας

ΤΑ ΔΥΟ ΚΥΜΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Το πρώτο κύμα έγινε στις δεκαετίες 1950 και 1960 και το δεύτερο ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1980.
- Το δεύτερο ήταν πολύ πιο σημαντικό με χαρακτηριστικά στοιχεία **α)** ότι η ΕΕ διεύρυνε και εμβάθυνε την ολοκλήρωση της και **β)** οι ΗΠΑ αντέστρεψαν την πολιτική άρνησης συμμετοχής σε RTAs.
- Η δημιουργία RTAs επιταχύνθηκε μετά τη θέσπιση του ΠΟΕ το 1995. Σε αυτή την έκρηξη RTAs συνέβαλε καθοριστικά η αποτυχία κατάληξης σε πολυμερή εμπορική συμφωνία στο Γύρο της Ντόχα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΥΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ



ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΥΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

1980s

- Η ΕΟΚ διεύρυνε και εμβάθυνε την ολοκλήρωση της ενώ και οι ΗΠΑ άρχισαν να συμμετέχουν σε RTAs

1990s

- Η ανατροπή του σοσιαλισμού οδήγησε πολλά από τα κράτη-μέλη της COMECON να διαμορφώνουν RTAs με την ΕΕ

2002

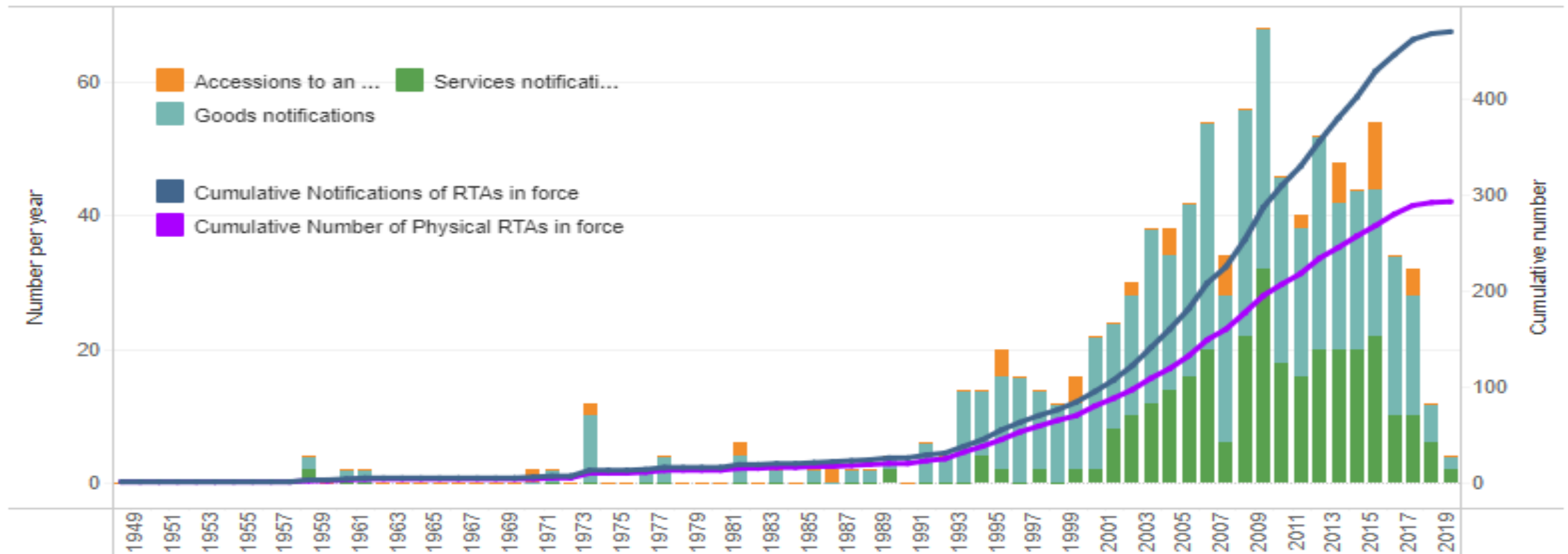
- Η Ιαπωνία υπογράφει –τελευταία από τις αναπτυγμένες χώρες- Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών με τη Σιγκαπούρη

2000-

- Αναβίωση RTAs στο Νότο

ΟΙ RTAs ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ...

Evolution of regional trade agreements over time



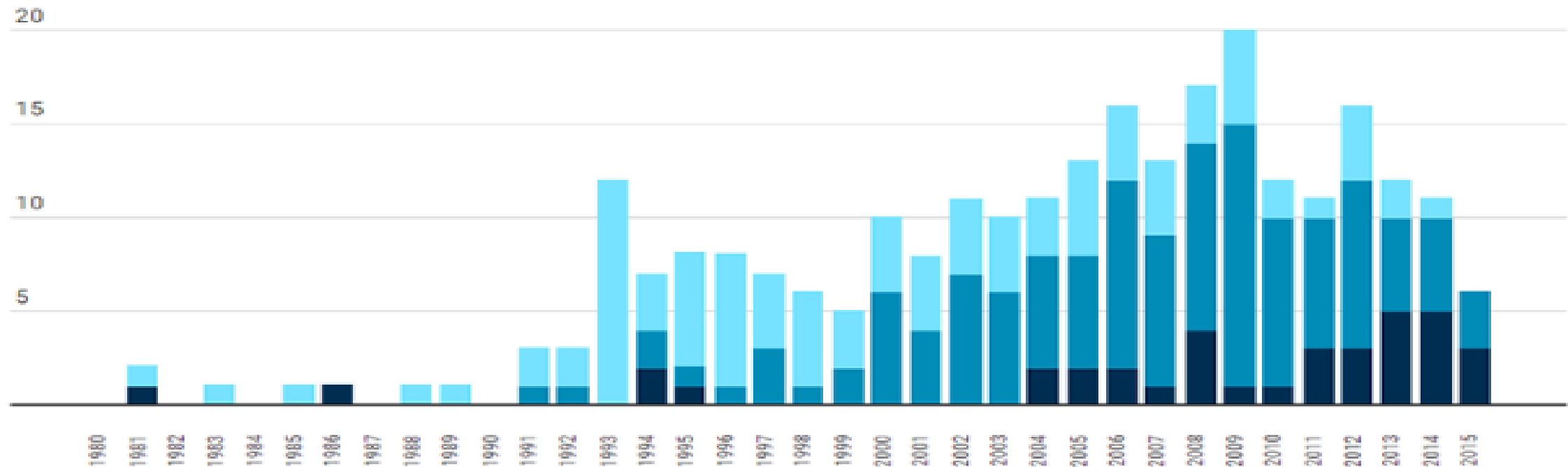
WTO, Regional Trade Agreements Information System (RTA-IS), Extracted on 28/01/2019, Evolution of physical RTAs

...ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΠΙΟ ΠΕΡΙΠΛΟΚΕΣ

Regional Trade Agreements are Becoming More Complex

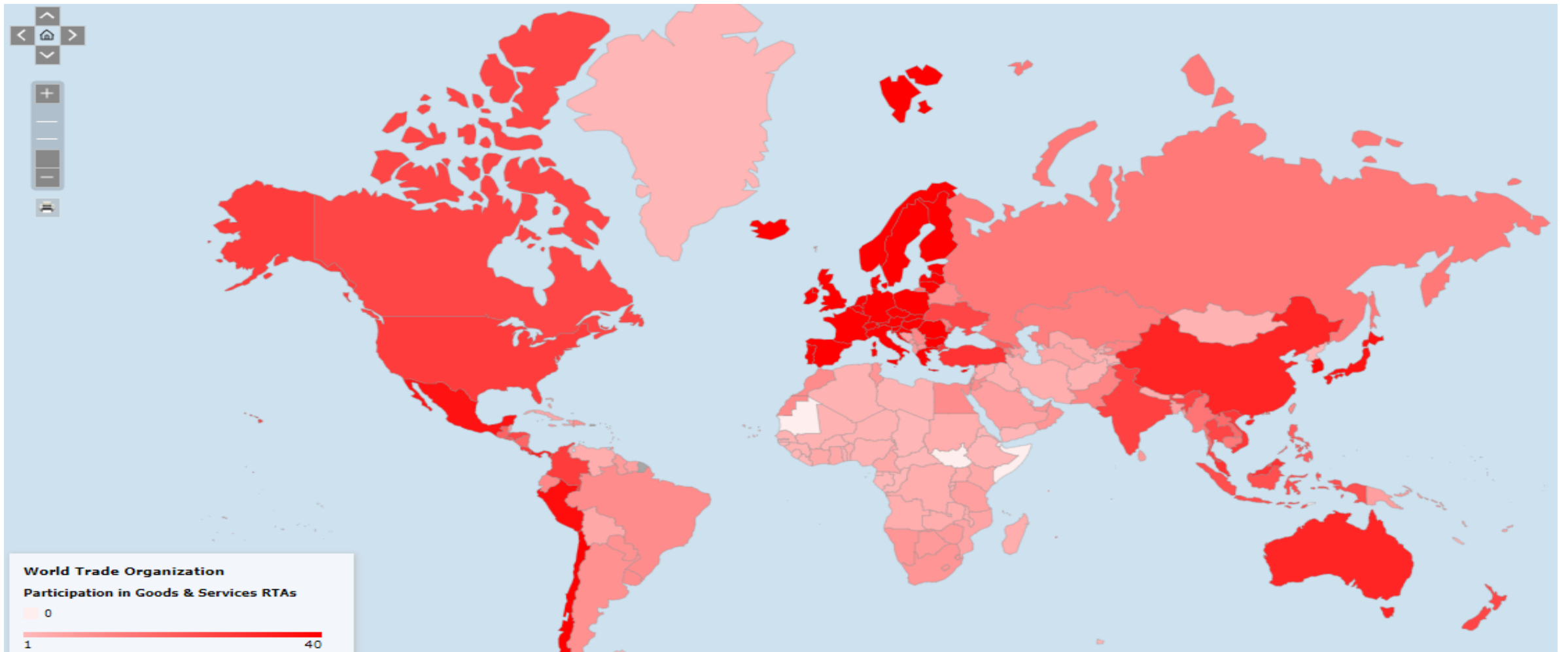
Regional trade agreements have become deeper, now covering multiple policy areas.

■ More than 20 policy areas ■ Between 10 and 20 policy areas ■ Less than 10 policy areas

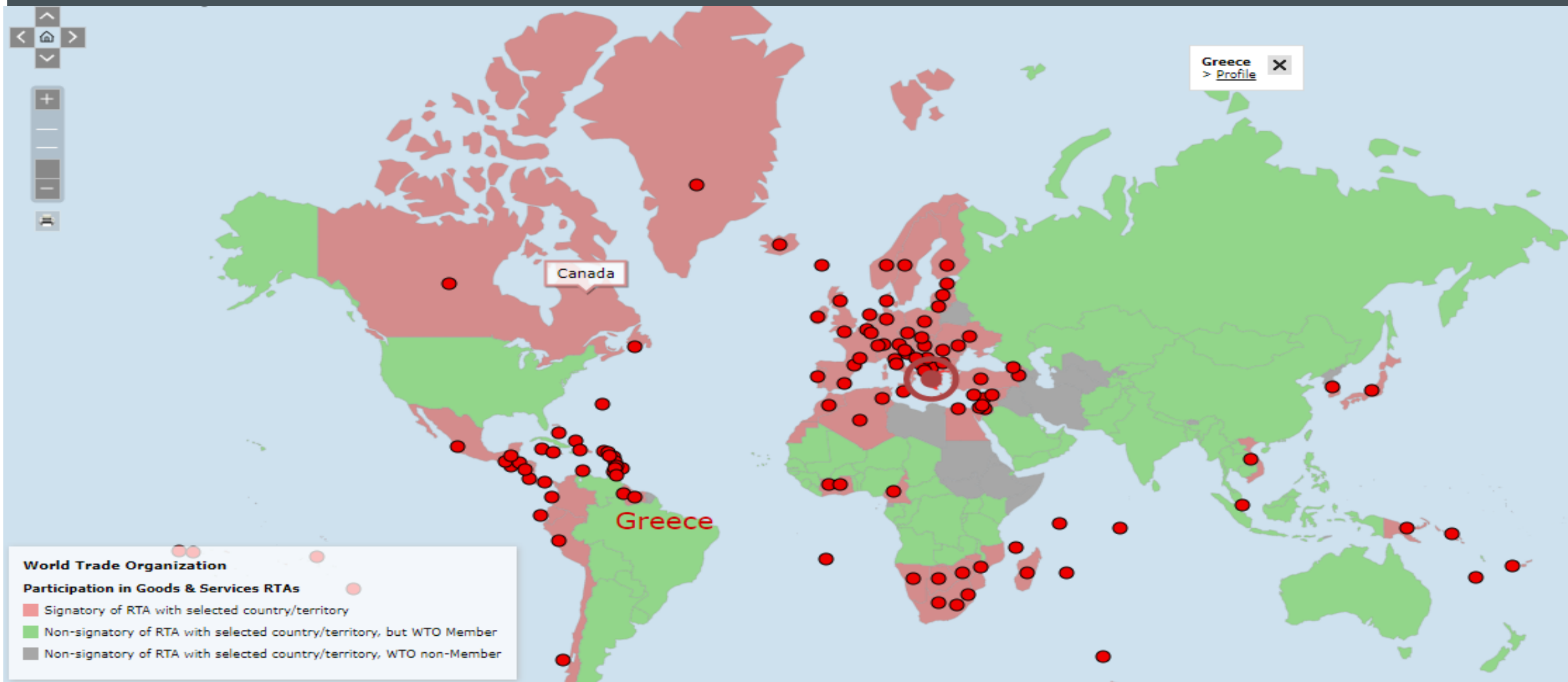


Source: World Bank Group - [Get the data](#)

Ο ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ RTAs ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ



ΟΙ RTAs ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ



ΓΙΑΤΙ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ;

1) ΟΙ ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ

- **1^ο κύμα περιφερειοποίησης:** Ήταν απάντηση στις μεταβλητές σχέσεις ασφάλειας και ισχύος. Η ΕΚΑΧ δημιουργήθηκε το 1951 πρωτίστως για να αμβλυνθούν οι παμπάλαιοι ανταγωνισμοί ανάμεσα σε Γαλλία και Γερμανία. Επίσης, οι ΗΠΑ και ΕΣΣΔ είχαν αναλάβει τις βασικές ευθύνες στον τομέα της ασφάλειας, οπότε η Δυτική Ευρώπη μπορούσε να επικεντρωθεί στην οικονομική ολοκλήρωση. Παράλληλα, υπήρχε και το κίνητρο της διατήρησης της οικονομικής ισχύος σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζονταν από την απώλεια των αποικιακών κτήσεων τους αλλά και από την μεγάλη ισχύ των ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Τέλος, παρά τη γενικότερη αντίθεση τους στις RTAs εκείνη την περίοδο, οι ΗΠΑ στήριξαν την ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση ως απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης, η οποία θα απέτρεπε τον κίνδυνο ανατροπής του καπιταλισμού, όπως είχε γίνει στις γειτονικές περιοχές της Ανατολικής Ευρώπης και της ΕΣΣΔ.
- **2^ο κύμα περιφερειοποίησης:** Συνδέονταν με τις μεταβαλλόμενες ισορροπίες στρατηγικής και οικονομικής ισχύος. Μετά την πτώση των σοσιαλιστικών κρατών, η Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία δεν χρειάζονταν πια τόσο την αμερικανική ηγεμονία (η οποία μετά τον Β' ΠΠ συνδέονταν με την οικονομική βοήθεια από τις ΗΠΑ και την προστασία τους με τα πυρηνικά όπλα των ΗΠΑ) και δρούσαν πιο ανεξάρτητα. Επίσης, η παρακμή της ηγεμονίας των ΗΠΑ επέτεινε αυτή την τάση.

ΓΙΑΤΙ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ;

2) ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

- **1^ο κύμα περιφερειοποίησης:** Η δημιουργία περιφερειακών και παγκόσμιων θεσμών τις δεκαετίες 1950 και 1960 αποτέλεσε προϊόν της δημιουργίας μίας φιλελεύθερης τάξης πραγμάτων μετά τον Β' ΠΠ.
- **2^ο κύμα περιφερειοποίησης:** Οφείλεται στην έντονη αύξηση της αλληλεξάρτησης ανάμεσα στις οικονομίες. Με δεδομένες τις δυσκολίες κατάληξης σε πολυμερείς συμφωνίες μέσω GATT/ΠΟΕ, οι RTAs αποτελούσαν τη δεύτερη καλύτερη απάντηση στην αύξηση της αλληλεξάρτησης. Σε αυτή την κατεύθυνση πίεζαν και οι ολοένα πιο διεθνοποιημένες Πολυεθνικές Εταιρείες. Οι «ανοιχτές» RTAs είναι οι μόνες θετικές για το διεθνές εμπόριο ενώ οι πιο προστατευτικές RTAs και ο σχηματισμός πολυάριθμων συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών, οι οποίες δημιουργούν αλληλεπικαλυπτόμενες ζώνες ελεύθερων συναλλαγών, εγκυμονούν μεγάλους κινδύνους.

ΓΙΑΤΙ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ;

3) ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΔΟΜΙΣΤΕΣ

- **1^ο κύμα περιφερειοποίησης:** Η ευρωπαϊκή ενοποίηση ήταν προϊόν από τη μία της επιδίωξης ενίσχυσης της ισχύος των Ευρωπαίων καπιταλιστών στο διεθνή ανταγωνισμό και από την άλλη της επιδίωξης διαμόρφωσης ενιαίας πολιτικής στάσης των ευρωπαϊκών κρατών απέναντι στους Ευρωπαίους εργαζόμενους που διεκδικούσαν μια σειρά δικαιώματα.
- **2^ο κύμα περιφερειοποίησης:** Τα συμφέροντα των Πολυεθνικών Εταιρειών έπαιξαν καθοριστικό ρόλο. Η αυξημένη περιφερειοποίηση και η άρση μιας σειράς περιορισμών δίνουν τη δυνατότητα στις Πολυεθνικές να επιδιώκουν με πολύ καλύτερους όρους την αύξηση της κερδοφορίας τους (επιλογή τόπου εγκατάστασης και παραγωγής, εύρεση φθηνότερου εργατικού δυναμικού, αξιοποίηση πιο ελαστικών περιβαλλοντικών προτύπων κλπ). Αντίθετα, απέναντι σε αυτή την αυξημένη κινητικότητα του κεφαλαίου, ο βασικός χαμένος είναι η εργατική τάξη. Επίσης, η αύξηση της περιφερειοποίησης εκφράζει και την επιδίωξη πολλών κρατών να εδραιώσουν –σε συνθήκες παρακμής της αμερικανικής παγκόσμιας ηγεμονίας- την περιφερειακή ηγεμονία τους.



3. Αυξάνει ή μειώνει η περιφερειοποίηση τον όγκο εμπορίου;

Η ΠΙΘΑΝΗ ΕΚΤΡΟΠΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΩΝ RTAs

1. Εκτροπή εμπορίου (trade diversion) έχουμε όταν λόγω μίας εμπορικής συμφωνίας οι εισαγωγές μίας χώρας μετατοπίζονται από χώρες χαμηλού κόστους σε χώρες ψηλού κόστους. Θεωρείται επιζήμια γιατί αναιρεί τα οφέλη που προκύπτουν στη βάση του συγκριτικού πλεονεκτήματος.
2. Οι RTAs αναπόφευκτα δημιουργούν κάποια εκτροπή εμπορίου επειδή η μείωση-εξάλειψη των εμπορικών φραγμών εντός της περιφέρειας μεταστρέφει κάποιες εισαγωγές από τους πιο αποδοτικούς εξωτερικούς προμηθευτές σε λιγότερο αποδοτικούς ενδοπεριφερειακούς προμηθευτές.
3. Η δημιουργία μίας RTA δημιουργεί αυξανόμενο ανταγωνισμό στο εσωτερικό της και οι μη αποδοτικές βιομηχανίες ή χώρες μπορεί να επιδιώξουν να μεταφέρουν μέρος του κόστους της προσαρμογής σε χώρες εκτός της RTA, πιέζοντας τις κυβερνήσεις για αύξηση των εξωτερικών φραγμών.
4. Οι χώρες εκτός μιας RTA μπορεί να ζημιωθούν από εκτροπή επενδύσεων όταν οι πολυεθνικές εταιρείες τοποθετούν τμήματα εργοστασίων εντός της RTA για να παράγουν τοπικά αντί να παράγουν στην περιοχή με το μικρότερο κόστος και να μεταφέρουν τα αγαθά στην RTA.
5. Μία τελωνειακή ένωση μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη εκτροπή εμπορίου από μία συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών επειδή –ακόμα και αν δεν αυξήσει τους δασμούς- μπορεί να επιβάλλει εμπορικές δράσεις όπως αντί-ντάμπινγκ και αντισταθμιστικά τέλη απέναντι στην πίεση από βιομηχανίες με ανταγωνιστικές εισαγωγές. Αυτά συνεπάγονται περιορισμό των εξαγωγών προς ολόκληρη την περιοχή της τελωνειακής ένωσης.
6. Λόγω αυτών των κινδύνων, η δημιουργία των RTAs ασκεί πίεση στις τρίτες χώρες είτε για σχηματισμό άλλων RTAs είτε για ένταξη σε μία ήδη υπαρκτή RTA. Αυξάνεται δηλαδή ο κίνδυνος του κατακερματισμού.

Η ΠΙΘΑΝΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΩΝ RTAs

- Δημιουργία εμπορίου (trade creation) έχουμε όταν λόγω μίας εμπορικής συμφωνίας προκύπτει ανακατεύθυνση και αύξηση των εμπορικών ροών ανάμεσα στα κράτη που συμμετέχουν στη συμφωνία. Θεωρείται επωφελής για τα συμμετέχοντα κράτη γιατί οδηγεί σε χαμηλότερες τιμές των εμπορεύσιμων αγαθών και συνεπώς αυξάνει το «πλεόνασμα του καταναλωτή».
- Η βασική πηγή δημιουργίας εμπορίου σε RTAs είναι το αυξημένο εμπόριο μεταξύ των μελών της.
- Σε περίπτωση που οι εταιρείες εντός της RTA γίνονται πιο ανταγωνιστικές λόγω της RTA, είναι πιο πιθανό να υποστηρίξουν περισσότερο ελεύθερο εμπόριο τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Με δεδομένο ότι οι περιφερειακές συμφωνίες συχνά επιτυγχάνουν μεγαλύτερο βαθμό ολοκλήρωσης από τις πολυμερείς (διότι οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται μεταξύ ενός μικρότερου αριθμού ομόθυμων εταίρων), οι RTAs μπορούν να αποτελέσουν θετικό παράδειγμα για πιο αποτελεσματικές διαπραγματεύσεις πολυμερούς εμπορίου. Π.χ., η συμπερίληψη ρητρών για τη γεωργία, τον τομέα υπηρεσιών, την πνευματική ιδιοκτησία και τις επενδύσεις στη NAFTA αποτέλεσε κίνητρο για να συζητηθούν αυτά τα θέματα στο Γύρο της Ουρουγουάης της GATT.

Η ΑΜΥΝΑ ΤΗΣ GATT ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ: ΤΟ ΑΡΘΡΟ 24

- Ορίζει ότι οι ζώνες ελεύθερων συναλλαγών και οι τελωνειακές ενώσεις πρέπει **α)** να εξαλείψουν τους δασμούς σε «όλο ουσιαστικά» το εμπόριο μεταξύ των μελών τους εντός μίας «εύλογης» περιόδου και **β)** να μην αυξάνουν κατά μέσο όρο τους δασμούς προς τις τρίτες χώρες. Όταν οι RTAs περιλαμβάνουν βαθύτερη ολοκλήρωση (κατάργηση όλων των δασμών), μπορούν να αποτελέσουν σκαλοπάτια προς το πολυμερές διεθνές εμπόριο.
- Σχεδιάστηκε για να διασφαλίσει ότι οι RTAs οδηγούν περισσότερο σε δημιουργία και λιγότερο σε εκτροπή εμπορίου. Όταν κάποιες χώρες σχηματίζουν μία RTA, ο GATT/ΠΟΕ θεσπίζει μία ομάδα εργασίας για να διερευνήσει αν πληρούνται οι απαιτούμενοι όροι του άρθρου 24.
- Το άρθρο 24 είχε, ωστόσο, περιορισμένη αποτελεσματικότητα για δύο λόγους: **α)** Πολλές RTAs, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την ΕΟΚ, έχουν τέτοιο μέγεθος και σημασία ώστε προχωράν ακόμα και χωρίς την έγκριση της GATT και **β)** οι όροι της GATT για το σχηματισμό RTAs αλλά και του άρθρου 24, είχαν πολλές αμφισημίες, η ερμηνεία των οποίων από τις ομάδες εργασίας καθυστέρωσε την έγκριση. Προς αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών ιδρύθηκε το 1994 ένα Μνημόνιο για την Ερμηνεία του Άρθρου 24 ενώ το 1996 ο ΠΟΕ θέσπισε μία Επιτροπή Περιφερειακών Εμπορικών Συμφωνιών.

ΕΙΔΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ (ΛΑΧ)

Παρόλο που το άρθρο 24 θα εφαρμοζόταν σε όλες τις RTAs, οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες έλαβαν ειδική μεταχείριση σε αυτό το πεδίο. Αυτή η ειδική μεταχείριση πήρε τη μορφή δύο τύπων RTAs:

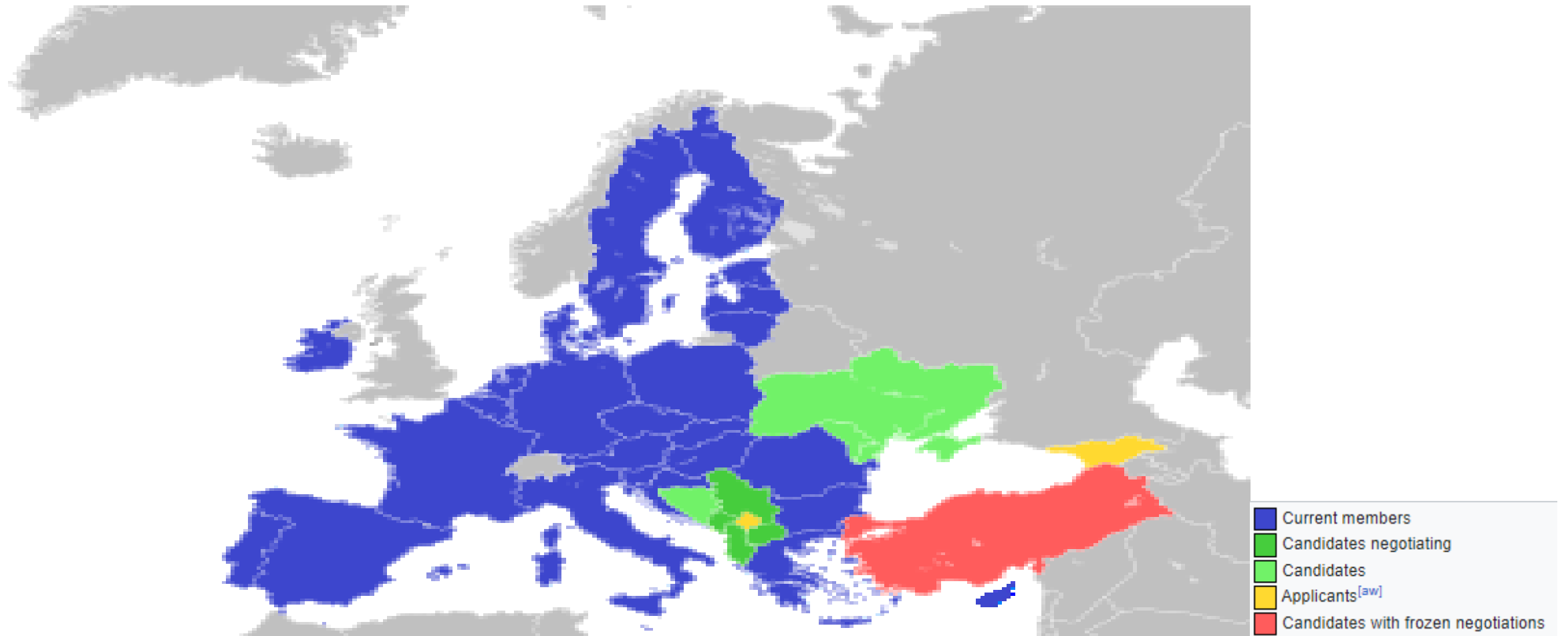
- 1. Περιφερειακές Εμπορικές Συμφωνίες Μεταξύ Λιγότερο Αναπτυγμένων Χωρών:** Ο GATT/ΠΟΕ επέδειξε ιδιαίτερη επιείκεια στο σχηματισμό RTAs αποδεχόμενος εξαιρέσεις και στις δύο βασικές προϋποθέσεις του άρθρου 24. Έτσι κι αλλιώς όμως μετά το 1980, οι RTAs μεταξύ ΛΑΧ έγιναν πιο εξωστρεφής.
- 2. Συμφωνίες Σύνδεσης της ΕΕ με ΛΑΧ:** Περιλαμβάνει μη αμοιβαίες εμπορικές προτιμήσεις προς τις ΛΑΧ. Η ΕΕ προχώρησε σε τέτοιες συμφωνίες κυρίως με ΛΑΧ που ήταν πρώην αποικίες της παραβιάζοντας τη Ρήτρα Εξουσιοδότησης, σύμφωνα με την οποία οι αναπτυγμένες χώρες μπορούν να παρέχουν εμπορικές προτιμήσεις σε ΛΑΧ μόνο αν δίνουν πρόσβαση σε αυτές σε όλες τις ΛΑΧ. Αυτές οι συμφωνίες δέχθηκαν –για διαφορετικούς λόγους- κριτική τόσο από τους Φιλελεύθερους όσο και από τους Ιστορικούς Δομιστές. Αυτές οι συμφωνίες έχουν υποχωρήσει τα τελευταία χρόνια.

4. Πώς εξελίχθηκαν και γιατί δημιουργήθηκαν η ΕΕ, η NAFTA και η MERCOSUR;

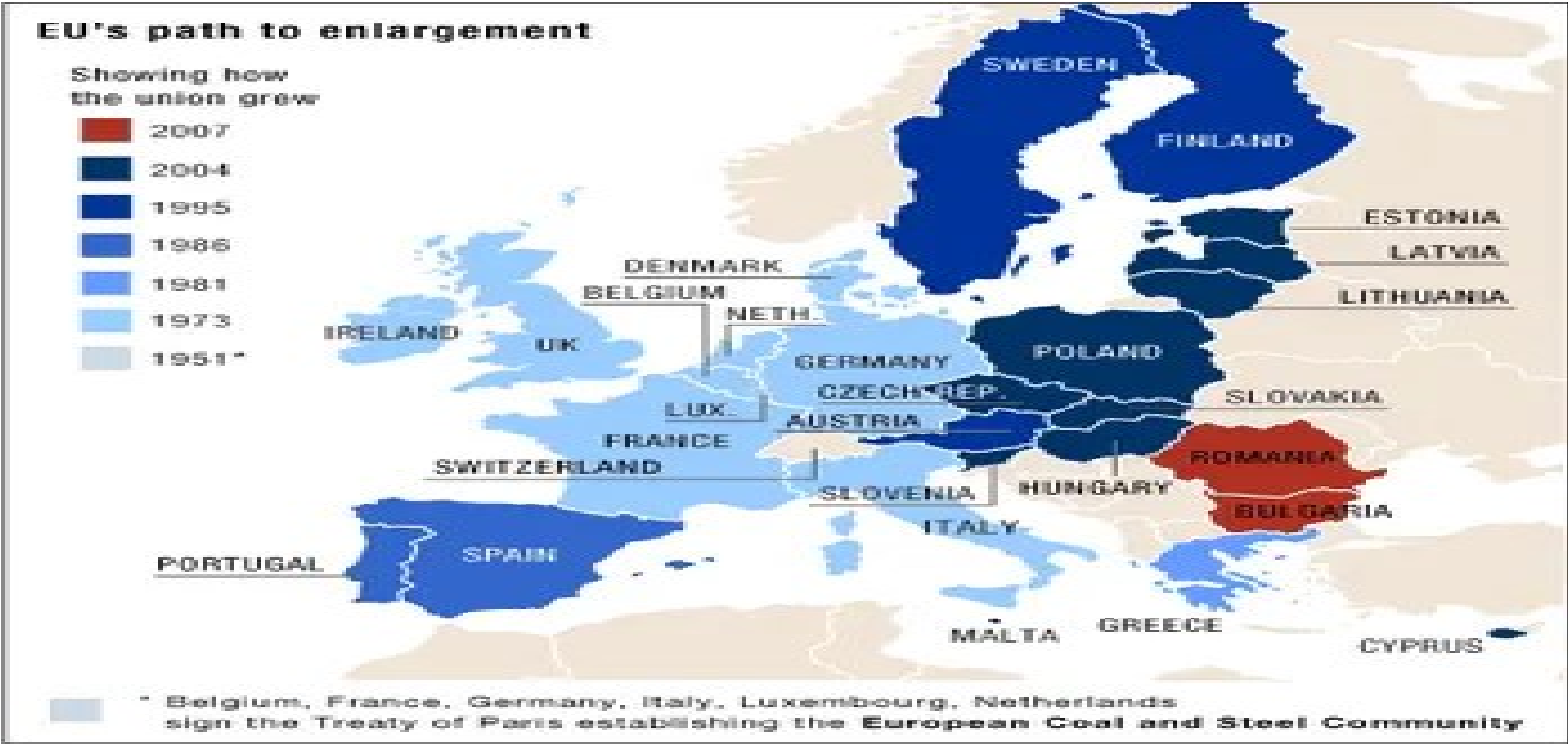
Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ



Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ



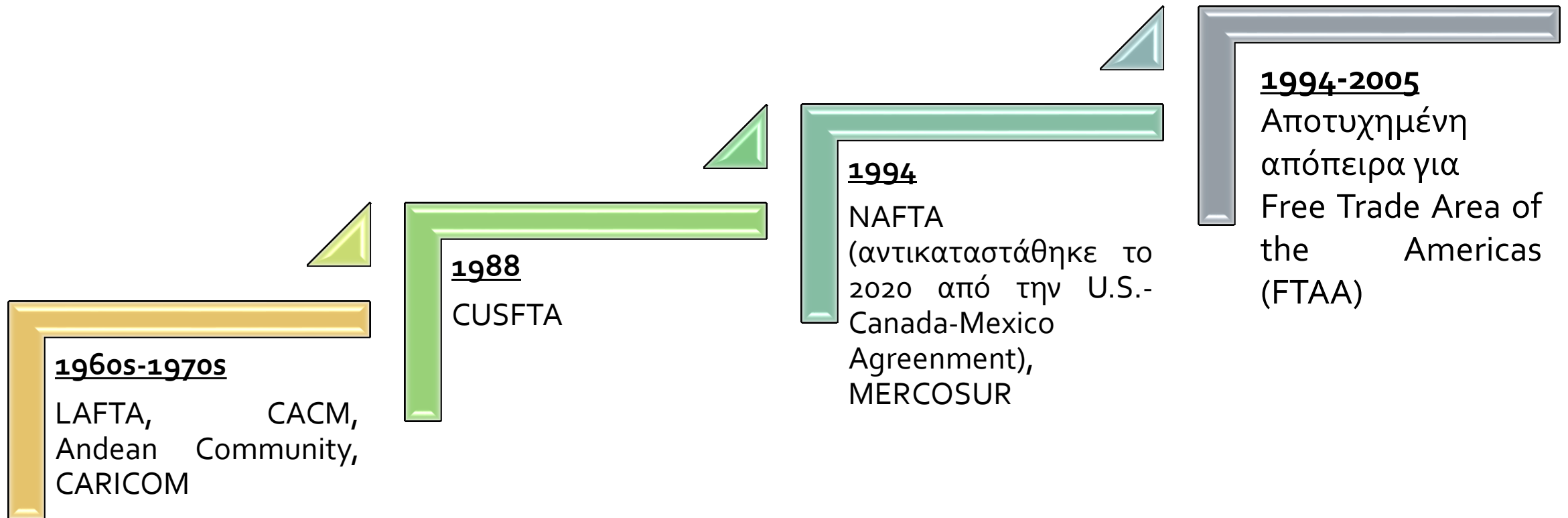
Η ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ



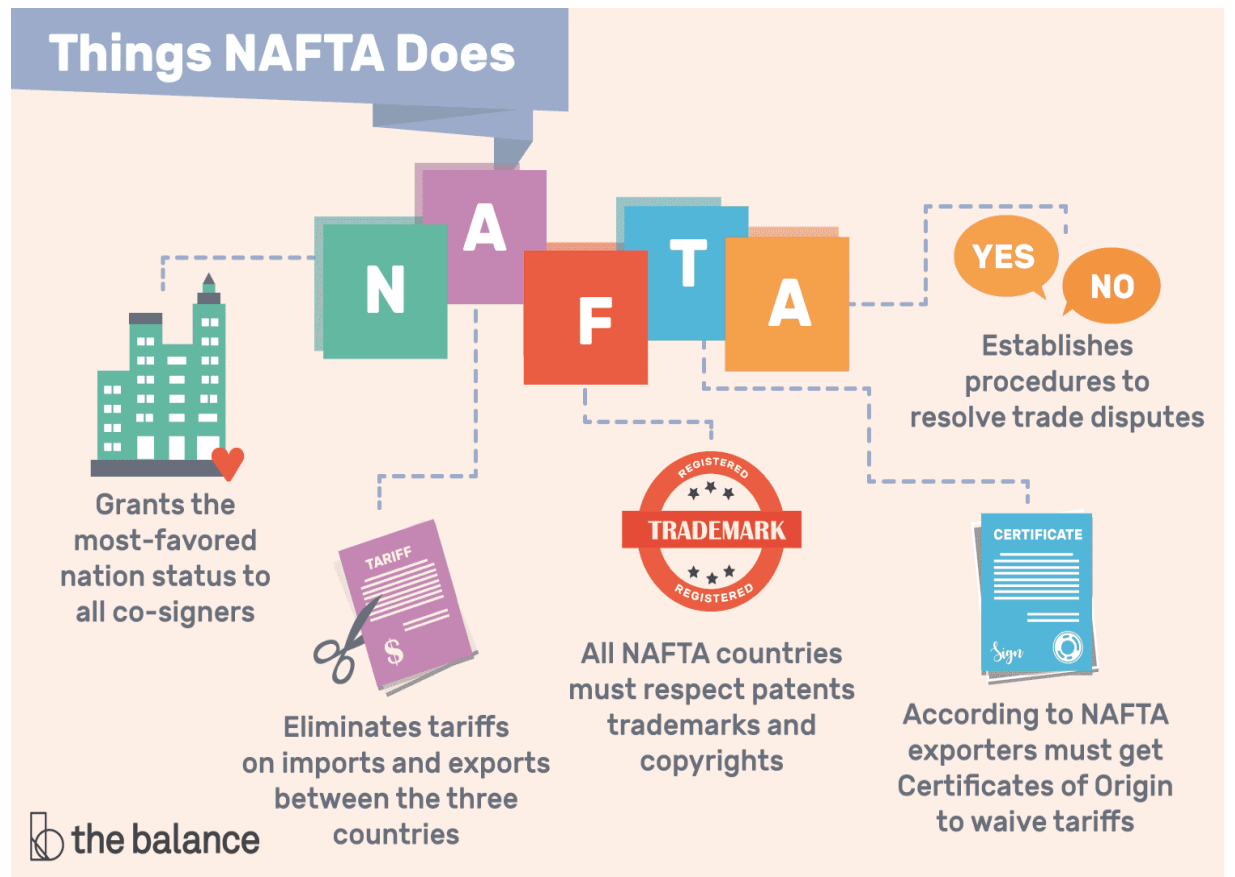
ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ

- 1. Ρεαλιστές:** Η ΕΕ αποτελεί μέσο για την αύξηση της ισχύος των οικονομιών της έναντι άλλων σημαντικών δρώντων. Από το 1960 ήταν σαφές ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις υπολείπονταν των πόρων για να ανταγωνιστούν τις αμερικανικές πολυεθνικές και γι' αυτό η δημιουργία της ΕΕ ήταν το μόνο μέσο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της αυτονομίας της Ευρώπης.
- 2. Φιλελεύθεροι:** Δεν συμφωνούν όλοι για το αν η ΕΕ είναι αρκετά ανοιχτή ή κλειστή. Κάποιοι Φ. ασκούν κριτική σε ορισμένα μέτρα προστατευτισμού της ΕΕ, όπως η ΚΑΠ. Οι παρεμβατιστές Φ. είναι ένθερμοι υποστηρικτές της ΕΕ.
- 3. Ιστορικοί Δομιστές:** Η ΕΕ είναι μία ένωση των κεφαλαιοκρατών της Ευρώπης απέναντι **α)** στους εργαζόμενους της Ευρώπης και **β)** στους διεθνείς ανταγωνιστές τους. Επίσης, η ΕΕ διαιώνίζει και διευρύνει τις ανισότητες ανάμεσα στα κράτη-μέλη.

Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟ



H NAFTA



Πηγή: <https://www.thebalancemoney.com/>

ΓΙΑΤΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΚΕ Η ΝΑΦΤΑ;

- Από τη δεκαετία του 1980, οι ΗΠΑ αύξησαν τον προστατευτισμό τους λόγω των τεράστιων ελλειμμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών. Αυτό δημιούργησε πρόβλημα στον Καναδά (γιατί στις ΗΠΑ κατέληγε το 75% των εξαγωγών του) και στο Μεξικό (λόγω μεγάλων εξαγωγών προς ΗΠΑ αλλά και ανάγκη επενδύσεων από ΗΠΑ).
- Οι ΗΠΑ προτιμούσαν παγκόσμιες παρά περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες αλλά λόγω του αργού ρυθμού εξέλιξης του Γύρου της Ουρουγουάης της GATT, της εμβάθυνσης της –ανταγωνιστικής- ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της παρακμής της αμερικανικής ηγεμονίας, αποδέχτηκαν τελικά τη NAFTA.
- Με τη NAFTA, οι ΗΠΑ άνοιξαν την αγορά τους για τα καναδικά και μεξικανικά προϊόντα ενώ ο Καναδάς και το Μεξικό χαλάρωσαν τις ρυθμίσεις τους σε σχέση με τις επενδύσεις και τους φυσικούς πόρους.
- Οι **Φιλελεύθεροι** θεωρούν τη NAFTA σχετικά υποδειγματική συμφωνία. Οι **Ρεαλιστές** θεωρούν ότι οξύνει τις ανισομετρίες ισχύος στο εσωτερικό της (επειδή τα ανταλλάγματα που ζητούνται από τις ΗΠΑ υπερκερνάν τα οφέλη για Καναδά-Μεξικό). Οι **Ιστορικοί Δομιστές** θεωρούν ότι προκαλεί μεταβίβαση ισχύος από τις εργατικές τάξεις προς τις καπιταλιστικές τάξεις αυτών των χωρών καθώς διευκολύνει την κίνηση του κεφαλαίου και συντελεί στη δραστική μείωση εργασιακών δικαιωμάτων και περιβαλλοντικών περιορισμών.

H MERCOSUR



ΚΑΠΟΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ MERCOSUR

- Είναι η μεγαλύτερη RTA του Νότου σε όρους ΑΕΠ και η πιο πετυχημένη προσπάθεια της Λατινικής Αμερική για περιφερειακή ολοκλήρωση.
- Δίνει περισσότερη έμφαση στην ανοιχτή περιφερειοποίηση σε σχέση με τις παλαιότερες λατινοαμερικές RTAs που υπηρετούσαν το στόχο της υποκατάστασης εισαγωγών.
- Έχει κάποια προβλήματα που οδηγούν σε ορισμένες δυσλειτουργίες: **α)** Τα μέλη της είναι ως ΛΑΧ ιδιαίτερα ευάλωτα στις διεθνείς εξελίξεις (π.χ. κρίσεις χρέους, χ/π κρίσεις), **β)** υπάρχει ψηλός βαθμός ασυμμετρίας με τη Βραζιλία να παράγει το 70% του ΑΕΠ της MERCOSUR (συνεπώς η Βραζιλία ως λιγότερο εξαρτημένη από τη MERCOSUR δεν δέχονταν την –περιοριστική γι’ αυτήν- δημιουργία υπερεθνικών θεσμών) και **γ)** ανομοιομορφία ανάμεσα στις μακροοικονομικές και νομισματικές πολιτικές της Βραζιλίας και της Γερμανίας.
- Οι **Ρεαλιστές** θεωρούν τη MERCOSUR ως αντίδραση της Λ.Α. στην παγκόσμια τάση για περιφερειοποίηση χωρίς μεγάλα οικονομικά οφέλη. Οι **Φιλελεύθεροι** θεωρούν ότι συμβάλλει στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου σε αυτές τις χώρες. Οι **Ιστορικοί Δομιστές** θεωρούν ότι προέκυψε από την πίεση του ΔΝΤ να φιλελευθεροποιήσει αυτές τις χώρες ενώ εμβαθύνει την ενσωμάτωση τους στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα με όρους υποτέλειας.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Τι είναι η περιφεραιοποίηση και ποια η σχέση της με την παγκοσμιοποίηση;
2. Πώς έχει εξελιχθεί ιστορικά η περιφεραιοποίηση;
3. Αυξάνει ή μειώνει η περιφεραιοποίηση τον όγκο εμπορίου;
4. Πώς εξελίχθηκαν και γιατί δημιουργήθηκαν η ΕΕ, η NAFTA και η MERCOSUR;